

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 20 coroane.
Pe jumătate de an 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Generalul Berthelot.

Un oaspe rar și binevenit ne sosește azi în persoana d-lui general francez Berthelot. Il primim cu căldura și dragostea, ce datorăm prietenului, care în vremuri de grea încercare, dar și de glorie, pentru neamul românesc, a dat cele mai strălucite dovezi că simțește împreună cu noi, ne iubește și apreciază. De la venirea sa pe pământul României, în toamna anului 1916, înaltul nostru oaspe s'a identificat cu aspirațiunile noastre drepte și a lucrat cu trup și suflet pentru întruparea idealului nostru național.

Ținuți în cursul anilor de războiu în cea mai neagră temniță sufletească și nutriți cu informațiunile false și tendențioase ale presei maghiare, abia după prăbușirea lumei vechi mincinoase ni s'au desvălit în deplina lor splendoare jertfele și faptele eroice ale armatei liberatoare române. La scrierea acestor pagini de glorie în cartea neamului își are partea sa și misiunea militară franceză, în frunte cu dl general Berthelot. Spiritul sintetic francez și avântul în aplicările lui practice a săvârșit minuni, mai ales la organizarea din iarna și primăvara anului 1917. Prin munca asiduă și armonică, ce a cucerit suflete și inimi, a d-lui general Berthelot și a colaboratorilor săi, armata română reconstruită fu pusă în condiții de a ține piept — în vara anului 1917 — cu Teutonii și a seceră strălucita învingere dela Mărășești asupra armatei înfricoșate a lui Mackensen și Falkenheim.

Persoana și activitatea, ce binecuvântată va fi din neam și neam, a d-lui general Berthelot și dragostea lui față de pământul românesc, a legat o tovărășie de arme, o comunitate de viață sufletească între poporul francez și român, care în veci va stă în serviciul culturii și a civilizațiunii omenesci. Țineă-vom pururea nestins în sufletele noastre focul iubirii noastre față de marea națiune franceză și vom sădi în inimile urmașilor noștri admirația și recunoștința veșnică față de neamurile, cari s'au luptat pentru idealurile omenirii întregi, pentru liberarea popoarelor subjgate și din fostul regat ungar.

Astăzi, când dl general Berthelot e în mijlocul nostru, îl salutăm cu căldură și devotament, nu numai ca pe un erou al patriei sale și fiu al nobilei națiuni surori, dar și ca pe un membru distins al armatei noastre române, amic și binefăcător al întreg neamului românesc.

Bine-ai venit!

Solii Ardealului în fața Tronului.

Trimișii Marelui Sfat Național au sosit Vineri în 30 Nov. (13 Dec.) la 5 ore p. m. la București, unde li s'a făcut o primire împărătească. Le-au eșit spre întâmpinare primierul Brătianu cu întregul său cabinet, generalii Prezan și Ștefănescu, o seamă de foștii ministri, fruntașii Ligei Române, membrii Academiei Române, delegații regimentului ardelean „Avram Iancu” în frunte cu colonelul Bogdan și delegațiunea Sașilor în frunte cu președintele coloniei săsești Dr. Frank.

Primarul Bucureștilor Hălceanu rostește discursul de bineventare, căruia răspunde P. S. Sa Cristea grăind: *Am venit să predăm Transilvania, Banatul și teritoriile românești din Ungaria, să le predăm Regelui tuturor românilor și să ne închinăm tronului și stăpânirii românești.* — Episcopului Cristea îi răspunde premierul Ionel Brătianu: *În numele tuturor cari au suferit în război, în numele celor cari au luptat cu cuvântul și cu foapta pentru mărirea și veșnicia neamului, în numele tuturor cari se bucură din adâncul inimei și se vor bucura veacuri de-a rândul de izbăvitorul act al unirii tuturor românilor, Vă zic bine-ați venit!*

În ziua următoare la orele 10 s'a slujit la mitropolie din partea înaltului cler în fața Regelui, a prințului Carol, a tuturor ministrilor și a întregului corp diplomatic un Te Deum. După slujba divină Regele a privit splendida defilare a trupelor. La orele 12 trimișii Ardealului sunt conduși în sala festivă a Tronului. Aici dl Vasile Goldiș păsește în fața Regelui și cu glas infiorat de sfîntenia momentului citește actul unirii: *„Românii din Transilvania, din Banat și Țara Ungurească, strânși în număr ne mai pomenit de mare la Alba-Iulia, au hotărât cu o însuflețire sfântă unirea lor și a teritoriilor românești subjgate, cu Regatul Român. Prin unirea aceasta, prin unirea Basarabiei și a Bucovinei, s'a împlinit visul de o mie de ani al neamului românesc: unirea într'un singur stat a tuturor românilor. Unirea aceasta este un rezultat firesc al legilor istorice, e cerința de drept și inevitabilă a civilizațiunii, în ciuda tuturor prigonirilor și înjugărilor păgâne neamul românesc a rămas până astăzi unul și nedespărțit etnicește stăpânind în aceleași hotare geografice pământul cucerit de împăratul roman Traian. Bogăția acestui pământ a fost încontinuu exploatată de*

străini; nedreptatea aceasta însă se înlătură azi cu desăvârșire. Progresul civilizațiunii pretinde o viețuire a națiunilor într'o unire și armonie perfectă și de ordin superior, care asigură libertatea, dreptatea și egalitatea națiunilor mici și mari.

Unirea aceasta într'un singur stat a trebuit să fie înfăptuită prin mii de suferințe și sacrificii. Istoria se face prin legile tari neînduplecate, mai pe sus de orice putere omenească, dar obiectul și mijlocul acestor legi este bietul om muritor.

Fericiți suntem noi românii de azi, că prin noi săvârșește istoria actul măreț al unirii românilor într'un singur stat român. Fericiți că avem un Rege mare, care a înțeles chemarea sfântă a istoriei.

Ai fost luceafărul conducător al sufletului românesc, pentru aceea, Sire, noi îți aducem pământul strămoșilor noștri, și tot atunci noi îți aducem și sufletul tuturor românilor de azi, cari locuiesc în Transilvania, Banat și țara Ungurească. Primește cu dragostea cu care ți-o aducem hotărîrea de unire a acelor țări. Primește jurământul de fidelitate și omagiul celor 4 milioane de români, locuitori pe acel pământ și întinde asupra lor scutul puternic al Majestații Tale. Patru milioane de români oțeliți prin suferinți și tari în credință ca stânca din munții frumosului Ardeal, strigă azi în extaz de fericire: Trăiască M. Sa, Regele Ferdinand, trăiască M. S. Regina Maria, trăiască în veci România Mare!

În urma citirii adresei de omagiu care a stârnit în ființa celor de față valuri de emoțiune sfântă și a coborât în ochii M. Sale a Regelui unde de fericire cerească dl Vaida Voevod predă Regelui pergamentul unirii. M. Sa, luând în mâna sa regală icoana înfăptuirii visului de veacuri răspunde:

În numele Românilor din vechiul regat, al Românilor, din Basarabia și Bucovina astăzi pe veci uniți, cu profundă recunoștință primesc hotărîrea fraților noștri de peste Carpați, de a săvârși unitatea națională a tuturor Românilor și declar pe veci în regatul român toate teritoriile locuite de Români dela Tisa până la Nistru. Cu dragoste nețarmurită mi-am închinat viața mea scumpului meu popor, plin de credință în menirea lui istorică. Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ne-a ajutat să înfăptuim azi aspirațiile noastre cele mai sfinte. Mulțumindu-i în adâncul sufletului ne îndreptăm gândurile către aceia cari cu sângele au clădit noul temel al dezvoltării noastre naționate. Prin de-

votament neclintit pentru opera lor vom arăta recunoștința noastră și vom asigura roadele binefăcătoare ale crudelor încercări.

Pe acest temel al unei puternice democrații a vieții frățesti între popoare vom răspunde totodată simțămintelor aliaților nostri, alături de cari am luptat pentru marea cauză a libertății și dreptății în lume. Să trăiască România în veci unită!

A. T. Dacia.

Cuvântarea P. S. Sale Domnului episcop Dr. M. Cristea pe câmpul lui Horea.

Mărită nație română!

Sunt aproape două mii de ani, de când împăratul Traian a sădit, a altuit, nobila viță română în trupina vânjoasă a rezistentului neam dacic, dând astfel naștere poporului nostru român.

Ca o sentinelă neadormită și credincioasă a organizației și a civilizației romane, a răspândit acest popor lumina culturii latine, prefăcând aceste plaiuri și ținuturi — pe atunci încă sălbătice — în „Dacia felix“.

Dar năvălirea Hunilor și a numeroaselor horde barbare — câte s'au strecurat pe aici în curs de veacuri — nu numai ne-au stingherit în munca și opera noastră, ci ne-au înfrânt pentru multă vreme, și — ceace a fost mai rău pentru noi — ne-au divizat, ne-au împărțit.

Astfel cu timpul am ajuns ușor unui în jugul Maghiarilor dedați dela fire ca și ceilalți Turani — a trăi din sudoarea altora; — alții au ajuns în robia Turcilor, mai târziu a Germanilor și a țarismului rusesc. Mai lungă a fost robia noastră, a Românilor din Ungaria și Transilvania, care a durat o mie de ani.

V'aș amări prea tare sufletele și aș prea întuneca seninătatea acestui flumos praznic național, dacă v'aș înfățișa icona amănunțită a lungilor noastre suferințe din cursul acestor 10 veacuri.

Amintesc numai:

Cum am zăcut veacuri întregi în cea mai neagră iobăgie,

cum am fost proscriși de legile nu numai aspre, ci draconice ale lui Verböczy,

cum în atâtea rânduri ne-am pierdut pe toți conducătorii,

cum ne-au sfâșiat chiar credința strămoșească,

cum au rupt legăturile canonice și firești ale bisericii noastre cu biserica mamă a fraților de dincolo,

cum ne-au bătut păstorii, ca să se risipească mai ușor turma,

cum au hrănit cu scump sângele nostru toate lipitorile lăpădăturilor străine ș. a.

Dară cu toate acestea — precum după vorba lui Alecsandri „Ceahlăul sub fortună nu cade mușuroiu“ — așa și puterile neamului românesc n'au putut fi zdrobite pentru totdeauna. Din contră! Mulțămিতা puternicea însușiri a poporului de a se spori văzând cu ochii, s'au împlinit față de noi cuvântul poetului:

„Barbarii vin, barbarii trec, Românul îi petrece; și — unde unul a căzut — răsar în locu-i zece.

Astfel codrul neamului a odrăslit mereu, suplinind nu numai golurile marilor jertfe, ci am fost chiar în stare să dăm lumii — pe lângă multe altele — și eroii, ca pe Ioan Corvinul, care — ca Ștefan cel mare — a frânt puterea semilunei păgâne, pe Matei Corvinul, care a fost cel mai mare rege al Ungariei.

Insă cu cât începeau să iasă mai bine la iveală strălucitele noastre însușiri strămoșești — cu atâtea se sileau mai tare turanicii noștri tirani a ne asupri și strâmtora.

Orbiți de gogorița „ideii de stat național maghiar“ nu s'au rușinat a născoci cele mai drăcești căi și mijloace cu scopul hotărât de a ne desființa și maghiariza. De-o parte Habsburgii haini și meșteri într-o sămănață intrigi și discordie între popoarele fostei monarhii, ca astfel să le poată domina și să se poată susține, de altă parte barbarii de Germani au aflat în finii lor Maghiari pe cei mai tipici ucenici ai imora-

lei lor devize: „Macht geth vor Recht“. Contele negru Iuliu Andrassy, pe care intenționează republica maghiară a-l trimite ca delegat la tratativele de pace, a declarat în camera ungară: „Cauza naționalităților din Ungaria este chestie de putere, nu de drept“. Mai ales ceace au făcut cu noi în anii din urmă, trece toate marginile. Strigau la cer răsunare nedreptățile, cari trebuia să le suferim. Ne durea mai ales încătușarea sufletului nostru românesc și răpirea școalelor, căci n'am uitat nici pe o clipă admoniția dela 1848 a marelui Bărnuț: „Și cu cât vor învăța mai mulți Români la școalele străine, cu atât va pierde națiunea mai mulți fii“. Fiecare fiu instrăinat eră o bucată ruptă cu dureri din trupul nostru.

În fața asupririlor și a nedreptăților, pe cari nu le puteam opri, ne-am retras resignați la vetrele familiilor și la altarele bisericuțelor noastre; și acolo am strălucit cu neadormita grijă și am salvat scumpele comori ale sufletului: legea, limba, datinele strămoșești și toată moștenirea ființei noastre etnice de Români.

Dar asupririle acestea — deși ne-au împetrișat cu străini pământul strămoșesc prin colonizări și cu toată forța mijloacelor de guvernament, ne-au instrăinat orașele, ne-au ținut în neștiință, împiedecând aproape orice progres; — totuș nu ne-au putut istovi, ci ne-au făcut mai rezistenți, ne-au întărit, ne-au încheșat. Iară țara fraților din regatul liber a devenit pentru noi steaua strălucitoare a nădejilor noastre de mai bine.

Prinzând curaj, am întezit tot mai mult lupta noastră politică, pornită în contra opresorilor noștri, cristalizând tot mai clar ținta aspirațiilor noastre naționale.

La anul 1866 scrie Paplu Ilarian unui deputat român din parlamentul ungar: „Românii să pretindă curat și simplu, ca să fie națiune politică egală... Numai înainte cu curaj și cauza noastră va ajunge la cunoștința Europei — și atunci a-ți câștigat totul“.

Bărbăteștile lupte politice ale episcopilor și fruntașilor noștri conducători, pecetluite cu însemnate jertfe de mucenici naționali, formează pagini strălucite ale trecutului nostru întreg.

Ele au convins pe marile popoare, cari conduc destinele lumii, despre sfințenia și despre îndreptățirea aspirațiilor noastre spre libertate.

Și când tiranii noștri seculari au intrat și în sfintele noastre biserici și ne-au pângărit altarele lor, pe cât de sfinte pe atât și de românești, frații noștri liberi n'au mai putut suferi umilirea noastră. Atunci și Maimarele fiu al marelui său părinte Ioan Brătianu — în casa căruia s'au cultivat cu sfințenie cultul desrobirii noastre, cu aprobarea plină de însuflețire a tuturor factorilor competenți, urmați de toată țara — a sfătuit din poziția sa plină de răspundere pe Vodă, să scoată sabia și să înceapă lupta alături de acele popoare, pe-a căror steag este scris: „Infrângerea tiraniei, biruința dreptății și eliberarea popoarelor asuprite“. Ajutorul Celui de sus a fost cu ele și cu noi; căci adecă cuprind cuvintele însuflețitului Nicolae Bălcescu: „Dumnezeu a lăsat libertatea pentru popoare; și cine se luptă pentru libertate, se luptă pentru Dumnezeu“.

După 52 luni de uriașe jertfe și de mult sânge românesc vărsat în lupte crunte, a biruit sfânta și mântuitoarea poruncă din solia puternicului Mesia-Wilson: „Tot poporul trebuie să aibă libertatea a fi stăpân pe sine și a-și croi însuș viitorul și soarta“.

Ca să ne folosim și noi Românii din Ungaria și Transilvania de dreptul, cuprins în acest evanghelic principiu, am venit la această istorică și măreață adunare națională în străvechea Alba-Iulia, de care ne leagă amintire celor mai crude chinuri și suferințe, dară și cea mai sfântă nădejde.

Deși au trecut decenii, chiar veacuri de atunci, totuși și acum aud, cum geme de adânc din fundul temniței regele munților Iancu, aud mai ales suspinele, vaețele și sfâșiетоarele unelte de durere ale mucenicilor Horea și Cloșca, cari aici au fost trași pe roată.

Sub impresia acestor amintiri amare, sub impresia proaspetelor noastre suferințe din anii războiului... care român mai poate dori, să mai trăim în acelaș stat cu Maghiarii? Cine ar dori aceasta, nu poate fi român. Promisiunile deșarte

din cursul veacurilor ne-au învățat a nu mai avea în Maghiari nici o încredere.

Dar chiar de s'ar fi sters încă nu ne putem gândi la altceva, decât la aceea, ce-au hotărât și făcut frații din Basarabia și Bucovina, adecă la Unirea cu scumpa noastră Românie, alipindu-i întreg pământul strămoșesc.

Aceasta trebuie să fie singura noastră tendință firească; doară idealul suprem al fiecărui popor, ce locuiește pe un teritor compact, trebuie să fie unitatea sa națională și politică. Am fi niște ignoranți, vrednici de disprețul și risul lumii, dacă în situația de azi am avea altă dorință. Numai din unirea tuturor Românilor de pretutindenea vor putea răsări astfel de produse și manifestări ale geniului nostru național, cari prin însușirile lor specific românești să contribuie la progresul omeniei.

Deci — oricât de tare ar fi gardul Carpaților, care până acum ne-a despărțit de frații noștri — totuș azi și aici — în atmosfera tradițiilor lui Mihaiu Vodă Viteazul — nu pot decât să exclam împreună cu poetul Rădulescu-Niger:

„Hotarele de astăzi sunt margini trecătoare,
„de care timpul ride;
„Căci el pătrunde 'n taina ursitei viitoare,
„când ele s'or deschidel

Ctiasul deschiderii a sosit.

Nu putem și nici n'avem lipsă să rețezem Carpații, căci ei sunt și trebuie să rămână și în viitor inima românismului, dar simțesc că astăzi prin glasul unanim al mulțimii celei mari, vom deschide larg și pentru totdeauna porțile Carpaților, ca să poată pulsa prin arterele lor cea mai caldă viață românească și ca prin aceasta să ni-se înfăptuiască:

„acei vis neîmplinit, copil al suferinții
„de-a cărui dor au adormit și moșii și părinții.

Am firma nădejde, că glasul vostru unanim și prin voi glasul întregii națiuni se va concentra asupra singurei dorințe, pe care o pot exprima în trei cuvinte:

Pân' la Tisa! Amin!

Ce vi-se pare de Hristos?

Al cui fiu este El?

(Matei 21, 42.)

De F. Bettex. Trad. de N. Tandreu, preot.

(Urmare.)

Intocmai așa se amestecă, într'un vecinic schimb și în Dumnezeu cele 7 daruri, într'o singură viață dumnezească încap laolaltă toate însușirile lui Dumnezeu și ele produc un vecinic repaus — dupăcum afirmă raționalistul — tot așa de puțin, precum nici cele 7 colori nu dau laolaltă negrul, ci ele produc lumina, bucuria și viața dumnezească. De aici apoi primim noi fapăturile, fiecare separat o culoare sau alta; raza roșie a mănecii, sau cea albastră a dragostii și din acestea ese apoi la iveală, ca separată și predominând pe celelalte numai mânia, sau numai iubirea. E adevărat, că în Dumnezeu nu se găsește mânia omenească și anume ca unul dintre cele 7 daruri; dar apoi iarăș, dacă ea nu s'ar afla în Dumnezeu, atunci de unde ar proveni mânia noastră? E sigur, că noi n'am putut crea din vecinicie aceste însușiri spirituale. Așadar în loc de a mai zice: Dumnezeu nu poate avea nici o însușire omenească, mai bine să recunoaștem, că: Omul nu poate avea nici o însușire, care să nu fi fost mai întâi la Dumnezeu. Simțămintele cele mai puternice, pornite din adâncurile sufletului tău, sunt numai niște acorduri domoale, tulburi și neclare ale darurilor mari din sufletul lui Dumnezeu. Pentrucă tu ești doar creat după chipul lui Dumnezeu și sufletul tău este o suflare din sufletul Lui. Și mânia Lui — de care este plină Biblia și mai ales Apocalipsa și pe care tu trebuie să o simți și să o suferi inevitabil aici sau dincolo, acum sau în vecinicie, cu o adâncă cutremurare a întregului

tău suflet — este, pentru că ea este dreaptă față de a ta totdeauna nedreaptă, întocmai ca un ocean nemărginit, fără fund, fără țărmuri și limpede ca cristalul, față de o băltă mică și murdară de pe drum. Intocmai așa și iubirea Dumnezeu nu numai că simte iubirea, ci el însuși este izvorul ei; iar dacă în el n'ar fi iubire, nici tu n'ai ști ce este ea și cea mai înflăcărată dragoste a ta este față de iubirea lui, mai puțin decât o schinteie față de oceanul de foc al soarelui. Despre un astfel de Dumnezeu învață Biblia, despre unul, din care curg deapănarea isvoarele vieții și a simțimentelor noastre, precum și a tot ce există, prin care noi trăim, ne mișcăm și suntem, care nu numai că iubește, ci este înșasi aceea; care nu numai că simte mânia, ci este înșas simțirea, pe scurt, este acela, al cărui chip infinit de mic ești tu cu corpul, cu inima, cu sufletul tău și cu toate ale tale.

(Va urmă)

Conferența profesorilor români la Alba-Iulia.

Cu prilejul marelui adunări de izbăvire a neamului românesc ținute în Alba-Iulia, profesorii români întâmplați a fi de față la acest praznic al Duhului românesc s'au întrunit într-o conferință improvizată pentru a lua unele dispoziții privitoare la planul de învățământ ce trebuie să se urmeze până la codificarea organizării definitive a învățământului. Hotărârile luate în această conferință sunt următoarele:

Conferența profesorilor dorește, ca în planul de învățământ actual al școlilor românești să se introducă până la sfârșitul anului școlar 1918/19 următoarele schimbări:

1. În școala primară se vor predă toate studiile exclusiv în limba română.

2. a) În preparandii toate studiile se propun numai românește, se omit deci atât limba maghiară cât și cea germană. În preparandiile de fete se va introduce facultativ limba franceză.

b) În gimnaziu și școlile civile limba de propunere asemenea este exclusiv cea românească. Limba maghiară se propune în mod facultativ în clasele superioare. Limba franceză va înlocui pe cea germană. Aceasta se va reduce la puține ore în gimnaziul superior.

c) În școlile comerciale corpurile profesionale vor decide, în ce măsură să se propună limba maghiară și germană pe lângă franceză, ca limbi de corespondență comercială.

3. În geografie se va întrebuiți numai nomenclatura românească. În locul „Geografiei Ungariei” să se propună cunoștințe geografice asupra ținuturilor locuite de Români. Ungaria nouă se tratează numai în cadrele geografiei universale.

4. În locul Istoriei Ungariei se va predă Istoria Românilor. Din Istoria maghiară numai acele părți să se propună, cari sunt în legătură cu istoria universală și Istoria Românilor.

5. Cunoștințele despre „Constituția patriei” se vor mărgini la dreptul privat și criminal. Se vor mai propune elementele Constituției Române.

Conferența mai hotărăște, că acest proces verbal să se trimită Consiliului Dirigent. Aceasta va lua măsurile hotărâte pentru toate școlile pe timpul scurt de tranziție, până la unificarea învățământului pe întreg teritoriul României-mari.

Învățământul limbei maghiare în preparandia (școala normală) română din Arad.

— Fragment din monografia institutului. —

De Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

Sinoadele eparhiale ale bisericii noastre ortodoxe se întruniră tocmai pe timpul prezentării și debaterii a acestui proiect de lege. Sinodul diecezan al Aradului își exprimă aderența și alipirea sa la pașii întreprinși de arhierii ortodoxi români¹⁾, cari în fruntea unei deputații, condusă de metropolitul Miron Romanul, se prezentară în fața monarhului și protestară contra proiectului, iar cu ocaziunea debaterii lui în Casa magnaților îl combătură cu un zel apostolic și cu argumente, cari își avură valoarea lor

directivă în toate luptele noastre ulterioare și treziră în mod considerabil demnitatea și conștiința națională și dragostea față de limbă. Cu acest câștig moral ne-am ales din aceasta luptă. Votarea legii nu o puturăm împiedeca. Proiectul de lege votat de ambele case ale parlamentului fu sancționat și deveni lege: *articolul XVIII din 1879.*

Dispozițiile acestei legi cu privire la limba maghiară se cuprind în următoarele:

1. În toate preparandiile cu limbă de instrucție nemaghiară studiul limbei maghiare are să fie obiect obligator și are să se propună în atâtea ore la săptămână, încât în cursul anilor de studiu să și-o poată însuși fiecare elev în așa măsură, atât cu vorba cât și în scris, încât să fie capabil a o propune cu succes elevilor nemaghiari din școala populară.

2. În școlile populare cu limbă de propunere nemaghiară la care funcționează învățator capabil de a propune limba maghiară, în acea școală limba maghiară devine studiu obligator cu începerea anului școlar 1879—80. În acele școli însă, în care învățatorul nu e în stare să predea limba maghiară, va fi studiu obligator îndată ce se va aplica un învățator, care știe ungurește.

3. Dela 30 Iunie 1882 numai acei candidați vor obține diplomă de învățator, cari au capacitatea a propune și limba maghiară.

4. Acei învățatori, cari au terminat, respectiv vor termina preparandia între anii 1872—1881, trebuie să și-o însușesc în curs de 4 ani, iar aptitudinea și capacitatea că pot să predea cu succes limba maghiară în școlile populare, trebuie să o dovedească prin depunerea unui examen.

5. La examenele de calificare învățătorească se va cere delă candidați pe lângă vorbire limpede, curgătoare și corectă, cunoștința limbei maghiare în așa măsură, ca să fie în stare de a propune cel puțin materialul din limba maghiară ce-l prescrie planul de învățământ pe seama școlilor nemaghiare.

6. La examenele de capacitate a candidaților de învățatori ia parte și inspectorul regesc de școale și are drept a pune întrebări speciale candidaților. Fiitorii învățatori au să fie examinați conștiențios într-o cât sunt capabili a și validită în mod practic cunoștințele din limba maghiară, îndeosebi cum știu să introducă pe școlari în cunoașterea limbei maghiare pe baza exercițiilor de cugetare și vorbire. Examenul de calificare numai atunci va fi acceptat dacă candidatul atât la examenul scripturistic cât și verbal, precum și la examenul de prelegere practică (probă de lecțiuni) în școala de aplicație a dovedit cunoștințe suficiente și capacitate de predare. Lipsind aceste calități și cerințe inspectorului regesc este în drept și dator a-i refuza iscălirea și liberarea diplomei învățătorești. Candidatul respins de inspectorul regesc are drept a apela la ministrul de culte și instrucție publică, care-l poate admite din nou la examen în fața unei comisii de 3 membri. Dacă înaintea acestei comisii candidatul îi succede a presta examenul, hotărârea comisiei se va induce ca notă deosebită în diploma lui de învățator²⁾.

O continuare a programului și o lărgire a tendinței exprimate în aceasta lege e articolul de lege XXX din 1883, prin care se introduce limba maghiară ca studiu obligator și în școlile medii cu limbă de propunere nemaghiară.

Erau luate în plan și se iviră asemenea nizuinți și față de institutele noastre teologice. Prin un ordin ministerial se dispune, că după ce, conform §-lui 122 p. 11 din Statutul Organic al bisericii gr.-or. român din Ungaria și Transilvania și teologii pot să fie învățatori, ca să se poată satisface §-lui 1 din art. de lege XVIII din 1879, superioritatea diecezană să introducă propunerea limbei maghiare și în institutele teologice în ore săptămânale corespunzătoare scopului. Incepând din 30 Iunie 1882 nici un candidat de preot nu poate fi aplicat de învățator, ori substituit de învățator, dacă nu poate dovedi, că și-a însușit limba maghiară în scriere și vorbire în așa măsură, ca să o poată propune cu succes în școlile populare³⁾. Dar în urma remonstrărilor temeinice ale superiorităților noastre bisericesti ministrul

¹⁾ Concluzul sinodului eparhial Nr. 166 și 243 — 1879
²⁾ Dr. Petru Pipoș: Metodica școlii populare, Arad, 1908 pag. 162 165. Cercularul consistenței din Arad, 13/25 Oct. 1879, Nr. 2061. ³⁾ Ordinul ministrului de culte și instrucție publică ungar din 21 Dec. 1881, Nr. 31968. Concluzul sinodului eparhial din Arad, Nr. 123—1882.

de culte află de bine a absta delă pretensiunea, ca limba maghiară să figureze între obiectele de de învățământ ale seminariilor noastre teologice.

După intrarea în vigoare a legii urmează un șir de dispozițiuni pentru executarea ei pe toată linia.

INFORMAȚIUNI.

Hirotoniri. P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan a binevoit a hirotoni întru presbiteri pe candidații Ioan Mărșieu și Nicolae Mihoc, primul ales de capelan în Micălaca, tractul Aradului, iar al doilea de paroh în Drăgoești, tractul Belințului.

Înaintarea dorobanților. Marți, în 24 Dec. n., grosul trupelor române sub comanda generalului Gerescu a intrat în Cluj. Românii din Cluj și jur au primit și binecuvântat armata română în piața Matia. Pe linia Teiuș-Arad armata română a ajuns la Zam.

Ocuparea comitatelor române. O telegramă din Paris anunță: *Consiliul de războiu din Versailles a dat ordin trupelor române să treacă linia demarcațională și să ocupe cele 26 comitate locuite de Români.*

Delegații României la congresul de pace vor fi: dl Dr. Creanga, ref. al chestiunilor economice, dl Mișu, ministrul plenipotențiar al României la Londra și avocatul Rozescu, consilier juridic.

Chestiunea agrară. Guvernul român a numit o comisiune agrară, însărcinată cu alcătuirea unei statistici amănunțite, pe baza căreia reforma agrară va fi cu dreptate și spre mulțămirea tuturor rezolvită pe întreg teritoriul României-mari.

Metropolitul primat al României a demisionat.

Subsecretari de stat. Guvernul român intenționează înființarea mai multor posturi de subsecretari de stat, în cari să fie reprezentate toate provinciile României-mari.

Circulația de vapoare între Constanța și Marsilia s'a reînțepit cu ziua de 25 Decembrie n. Pescuirea minelor așezate în Marea-Neagră se face cu mult zor.

Nu este pentru cine se gătește... Zilele trecute s'au vândut la licitație în Viena trăsurile curții imperiale. O trăsura de gală de care s'a servit de multe ori împăratul Francisc Iosif a fost cumpărată de ambasadorul ceh Tusar în contul guvernului ceho-slovac. În această trăsura și-a făcut intrarea triumfală în Praga Dr.-ul Masaryk, președintele republicii ceho-slovene.

Italia nu admite o reîntregire a Austro-Ungariei. Guvernul francez a propus Austriei să se unească cu statele cari s'au format din fosta monarhie, spre a alcătui împreună o unire vamală și economică, pentru a împiedeca astfel ca Austria să se alipească Germaniei. Guvernul austriac s'a declarat înțeles cu aceasta. Totuș austriacii nu s'a putut înfăptui din cauza opunerii Italiei, care nu voeste cu nici un chip să admită o refacere a fostului stat austro-ungar sub orice formă.

Liga popoarelor va avea reședința în Paris. Reședința biroului ligei popoarelor va fi în Franța. Unele cercuri propun palatul din Versailles ca cel mai meritor pentru acest scop.

Prăbușirea Hajdudorogului. Românii din Sătmăre și Carăii-mari în adunările populare din 13 Noembrie au scuturat jugul rusinos, unde i-au aruncat cu sila dragostea fostului regim unguresc și cu mare însufletire s'au declarat desfăcuți de episcopia Hodorogului și s'au alăturat la biserica română. Pentru conducerea lor cele 46 comune românești au creat un vicariat în fruntea căruia au așezat pe arhidiaconul Romul Marchiș paroh în Carăii-mari.

† **Ersilia Fofiu n. Pantof,** preoteasă în Cherechiu, după lungi și grele suferințe a încetat din viață în anul al 42-lea al etății și al 20-lea al fericitei căsătorii. Rămășițele pământești au fost depuse spre vecinică odihnă în 25 Decembrie, în cimiterul gr.-or. din loc. Odihnească în pace!

Reuniune de femei. Femeile române din Beiuș și jur s'au constituit — la 27 Noembrie — în reuniune. S'a ales de presidentă dna Viora

Dr. *Clordaș*, vice-presedinte: *Livia Dr. Cosma* și *Angela Sălăgeanu*, notari: *Elisa Dr. Pavel* și *d-soara Veturia Butean*.

Distincțiile delegaților noștri. M. S. regele *Ferdinand* a conferit marea cruce „Coroana României” P. S. LL. episcopilor *Dr. Miron Cristea*, *Dr. Hossu*, precum și dlor *Al. Vaida-Voevod* și *V. Goldis*, membri ai delegației ardelen.

Dni Caius Brediceanu și *Mihail Popovici*, membri ai aceleiași delegații au primit insignele de comandor ai „Coroanei”, secretarul delegației, insignele de ofițer al aceluiași ordin.

† **Grigorie Lungu**, paroh gr.-ort. român în Ponoară, protopopiatul Peșteșului, a trecut la cele eterne în 21 Noemvrie (0 Decemvrie) în etate de 47 ani. Il jlesc: *Mărioara Lungu* născ. *Drimba*, ca soție. *Văd. Ana Lungu* născ. *Papp*, ca mamă. *Vasile Lungu*, preot, ca frate. *Elena Lungu*, născ. *Murgu*, cumnată. *Gheorghe Drimba* și soția. *Revera Drimba* născ. *Porumb* ca socri. Odihnească în pace!

Prăznuirea sf. Nicolae în Oradea-mare. La ziua sf. Nicolae elevii internatului „Fundatiunea Nicolae Zsiga”, au aranjat o festivitate frumoasă întru amintirea memoriei patronului internatului.

La sf. liturghie corul condus de abs. de teologie *Nerva Iercan*, prefectul internatului a dat răspunsurile liturgice. Parastasul l-a servit *P. C. Sa* părintele *Roman R. Ciorogariu*, vicar episcopesc, asistat de păr. protopresbiter *Gheorghe Papp*, parohul *Vasile Popoviciu* și diaconul *Dr. Aurelian I. Magier*.

Festivitatea a deschis-o la orele 5 p. m. protopresbiterul *Andrei Horvath*, presidentul senatului fundational, iar elevii au delectat publicul select, ce se adunase în număr de peste 50, cu următorul program:

1. „Marșul legionarilor români”, cor de *Dr. Broșu-Popoviciu*. Dirigentul corului *Gavril Dudulescu*, abs. de teologie. 2. „Deșteaptă-te Române” declamare, interpretată cu mult succes. 3. „Imnul unirii”, cor. 4. „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia”, disertație, în care s'a făcut o nimerită asemănare și legătură între aceasta și adunarea din 18 Noemvrie v. a. c. 5. „Străinul”, de *Octavian Goga*. 6. *Colinda sf. Nicolae*, cor. 7. Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie, poezie de *M. Eminescu*. 8. „Deșteaptă-te Române”, cor.

Festivul îl încheie presidentul senatului fundatiunii, după care întreg publicul cântă cu însuflețire imnul „Deșteaptă-te Române”.

Nerva A. Iercan, prefectul internatului, arătând intențiunile ce le avea fundatorul *Nicolae Zsiga*, când a înființat, la anul 1860, internatul acesta, scoate în relief piedecile, cari zădărnicesc realizarea scopului fondatorului până acuma și încheie cu nădejdea, că în viitor le va fi cu putință elevilor să-și adape sufletul la isvorul slovei și culturii românești.

Electizat de cuvintele însuflețite ale preiectului *Iercan*, într'un elan de elevare sufletească, publicul întonează cântarea „Trei colori...”

A făcut o impresie plăcută prezența mai multor foști elevi, acum soldați ai internatului.

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 4416/1918.

Circular

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din districtul Consistorului aradan.

Măritul nostru Congres național bisericesc prin concluzul său dela 20 Noemvrie 1879 Nr. 238, a decis înființarea unui fond mitropolitan și pentru augmentarea acestui fond a dispus totodată, ca în fiecare an la ziua de 6 Ianuarie, aniversarea *Botezului Domnului*, să se poarte în toate bisericile din provincia noastră mitropolitană „discul mitropoliei”. Conform acestui concluz grăbim și de astădată a atrage atențiunea tuturor la sărbătoarea „Botezul Domnului” din anul 1919, când iarăș să se poarte în toate bisericile din eparhia noastră „discul mitropolitan”, și noi îl recomandăm tuturor spre călduroasă sprijinire.

Tiparul și editura tipografiei diecezane greco-orientale române din Arad.

Special însărcinăm pe conducătorii oficiilor parohiale, ca publicând de timpuriu poporului credincios purtarea discului, să îngrijească ca banii ce vor incurge numai decât, dar cel mult până la 31 Ianuarie 1919, să-i administreze părintelui protopresbiter concernent cu raport special, iar părinții protopresbiteri se însărcinează, ca pe baza rapoartelor dela oficiile parohaile, să facă un conspect, în care indicând în ord alfabetic numărul tuturor comunelor din tract, să inducă apoi și sumele, ce au incurt dela fiecare comună; apoi acest conspect și banii incurși, precum și rapoartele oficiilor parohiale să le subștearnă Consistorului de aici cel mult până la 28 Februarie 1919 — ca astfel Consistorul nostru să poată administra la metropolie până în Martie 1919.

Pentru subșternerea la timp a raportului și a venitului de pe acest disc, e răspunzător conducătorul oficiului parohial, care ori s'a adunat mult, ori puțin, e îndatorat a raporta și a administra rezultatul la locul său și în timpul normat prin circularul prezent.

Despre ce se încunoștințează fiecare oficiu parohial pe calea concernentului oficiu protopresbiteral.

Arad, 12/25 Decemvrie 1918.

Ioan I. Papp,
episcopul Aradului.

Aviz.

Secția propagandei naționale s'a îngrijit, ca să apară în curând *colecții de cântece naționale*, azi de mare trebuință pentru fiecare comună românească. Publicația se face în broșuri separate, ca: 1. Cântece naționale pentru 2 voci, (școlari) prețul 6 Cor. 2. Cântece naționale pentru cor de bărbați prețul 10 cor. 3. Cântece naționale pentru cor mixt prețul 12 cor. Cheltuielile cu posta subînțelese în preț. Broșurile sunt în lucrare și apar în termen de 2—3 săptămâni. Fiecare comună românească să grăbească ale comandă fără întârziere trimițând prețul pe adresa: *Dr. Ioan Suci*, Sibiiu strada *Cisnădiei* Nr. 4 etajul I. Nr. 46. Venitul curat al acestei întreprinderi este menit pentru augmentarea „Fondului pentru propaganda românească”. Sibiiu, 18 Dec. n. 1918. *Secția Propagandei Naționale*.

—□— 10—1

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Aradgâu** se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în organul diecezan „Biserica și Școala”. Emolumintele sunt: 1. Bir preotesesc: dela fiecare număr de casă cu pământ o măsură (30 litre) de grâu. Ceice n'au pământ răscumpără birul în bani după prețul curent (max mat), dela zileri câte 5 cor. de familie. 2. Stolele îndatinate. 3. Locuință în natură. 4. Eventualul ajutor dela comuna politică și eventuală întregire dela stat, pe cari însă parohia nu le garantează.

Alesul va avea să catehizează la școala parohiei și la școalele străine din comună.

Cererile de concurs, ajustate cu toate documentele recerute pentru parohii de clasa a doua (II) și adresate comitetului parohial din *Aradgâu* au să se înainteze *Preaonoratului* oficiu protopopesc gr. or. rom. din *Arad*, iar petenții în termenul concursal — observând prescrierile regulamentare — și pe lângă prealabilă încunoștințare a protoprezviterului va avea să se prezinte în sf. biserică din *Aradgâu* în vre-o *Duminecă* ori *sărbătoare*, spre a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie, — iar încât vor fi din altă dieceză vor avea să dovedească, că pentru a recurge au consimțământul Consistorului respective a *Episcopului* diecezan.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Traian Vașian* m. p. pprezviter.

—□— 3—1

Pentru îndeplinirea parohiei **Comiat** (Temes-Komját) cu filiile *Bogda* și *Sintar* protoprezbiteratul *Lipovei* devenită vacantă prin cedarea parohului *Vasilie Spân*, în conformitate

cu concluzul *Ven. Consistor* de sub Nr. 4414/918, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”. Venitele acestei parohii sunt: 1. Casă parohială cu intravilan de 800 st. 2. Jumătate sesiune parohială constătoare din 16 jughere catastrale. 3. Stolele legale. 4. Birul legal. 5. Eventuala întregire dela stat. Din venitul parohial jumătate compete văduvei preotese în senzul §-lui 26 din Reg. pentru parohii până la 3/16 Oct. 1919.

Alesul are să supoarte toate dările publice în măsura venitului ce beneficiază și să catihizeze la școala confesională fără altă remunerațiune.

Parohia e de clasa III-a, deci reflectanții au să dovedească că posed asemenea cvalificațiune iar recursurile ajustate cu documentele recerute în original precum și cu atestat despre serviciul prestat până aci și adresate comitetului parohial gr. ort. rom. din *Comiat* să le subștearnă *P. On.* Oficiu protopopesc gr. ort. rom. din *Lipova* (*Lippa*) îndatorati fiind a se prezenta în sf. biserică din loc în cutare *Duminecă* ori *sărbătoare* pe lângă observarea strictă a celor dispuse prin §. 33 din Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie, dar numai dupăce vor dovedi *Protoprezbiterului* tractual că posed cvalificațiunea prescristă, iar cei din altă dieceză, că au înalta încuviințare a *P. S. Sale Domnului Episcop* diecezan de a putea reflecta la aceea parohie.

Comiat din ședința *Comitetului* parohial gr. ort. rom. ținută la 23 Octomvrie (5 Noc.) 1918.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, protoprezbiter tractual.

—□— 3—1

Conform decizului *Veneratului Consistor* din *Oradea-mare* de sub Nr. 2018 B. 1910 pentru îndeplinirea parohiei **Cărăsău** de clasa II, se publică concurs cu termen de alegere la 30 zile dela prima publicare

Dotățiunea constă din: 1. Pământ parohial de 5 cubule. 2. Un intravilan de 600□. 3. Bir dela 160 căși, câte 30 litre cucuruz. 4. Stolele îndatinate. 5. Eventuala întregire dela stat. Arânda locuinței preotului o va plăti comuna bisericească.

Recurenții au să se prezinte până la alegere la sf. biserică pentru a-și dovedi iscusința în rituale și în cuvântare, iar recursurile adresate comitetului parohial cu documentele prescriste, să le înainteze la subscrisul în *Feketegyörös*.

Petru Sârbu, protopop.

—□— 3—2

Pentru îndeplinirea parohiei vacante **Ursad** cu filiile *Pocluse* și $\frac{1}{2}$ *Hodișel*, de clasa III, în sensul rezoluțiunei *Vener. Consistor* din *Oradea-mare*, de sub Nr. 2342 B. 1918 se publică concurs cu termen de alegere la 30 zile dela prima publicare.

Beneficiul e dela *Ursad*: 1. Bir câte 30 litre dela 86 Nre de căși. 2. Dela *Pocluse* și *Hodișel* câte 15 litre cucuruz Nr-ul caselor 58 și câte una ziua de clacă. 3. Pământ parohial de 16 jughere. 4. Stolele îndatinate. 5. Eventuala întregire a dotățiunei dela stat. De locuință se va îngrijii alesul preot.

Reflectanții până la alegere au a se prezenta la sf. biserică spre a-și dovedi desteritatea în rituale și în oratorie, iar recursurile adresate comitetului parohial cu documentele prescriste, să le înainteze oficiului protopopesc în *Feketegyörös*.

Comitetul parohial.

—□— 3—2

Dr. Cornelia Moga fost asistentă la clinica II-a de interne din *Budapesta*, aduce la cunoștința onor. publică că s'a strămutat la **Arad**, str. **Sina** Nr. 1/b, unde ordineză zilnic pentru boale interne și de nervi. Totodată deschide laborator pentru cercetări chimice, bacteriologice, terologice și laborator *Röntgen*. x—3

Ultoi de vie cu rădăcină se găsesc de vinzare la preotul **Petru Pelle** din *Miniș* (com. Arad). x—5